

теорії з напрацюваннями інших наук про людину (соціологією, психологією, антропологією, історією, когнітивістикою);

- проблематика *соціально-економічної нерівності* та несправедливості, шляхи і чинники підвищення економічного добробуту;

- врахування *гендерно-феміністичних* вимірів економіки — йдеться про вагомість тенденцій відмінностей трудового життя, ринку праці, зайнятості, соціально-економічної емансипованості та рівності тощо;

- зростання значущості *екологічних* аспектів сучасного глобального і національного економічного розвитку тощо.

На цьому оновленому концептуальному та методологічно-аналітичному ґрунті постмодерн привів до динамічного розвитку в економічній теорії нових перспективних дослідних галузей і підходів, таких як поведінкова економіка, нова інституційна економіка, когнітивна економіка, етична економіка, екологічна економіка, феміністична економіка тощо.

Отже, постмодерний методологічний дискурс економічної теорії на рубежі XX–XXI ст. в онтологічному аспекті ознаменований надзвичайним ускладненням та динамізацією реалій економічного розвитку, а в гносеологічному — модернізацією аналітичних практик та інструментарію економіко-теоретичних досліджень. Одночасно епоха постмодерну ставить перед економістами численні складні виклики, змушуючи шукати і знаходити оптимальний баланс між традиційними та новими постмодерними аналітичними підходами для глибшого розуміння складної і динамічної економічної реальності, забезпечення на цій основі подальшого розвитку економічної теорії та плідної імплементації її напрацювань у господарській практиці.

Література

1. Amariglio J., Ruccio D.F. Postmodern Moments in Modern Economics. Princeton University Press, 2004. 384 p.
2. Ruccio D. An Introduction to Postmodernism, for Economics. Princeton University Press, 2021. URL: <http://assets.press.princeton.edu/chapters/s7609.pdf>
3. Schumpeter J.A. History of economic analysis. Copyright 1954. Reprinted by Routledge, 1997. 1308 p. URL: <http://digamo.free.fr/schumphea.pdf>

Горохова О.М.

*кандидат фізико-математичних наук, доцент,
доцент кафедри інженерії програмного
забезпечення та кібербезпеки*

Державний торговельно-економічний університет

Данилюк Н.М.

*доктор філософії,
старший викладач кафедри економічної теорії,
менеджменту і маркетингу*

Національний університет «Острозька академія»

ФОРМУВАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ В СИСТЕМІ АНАЛІТИЧНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Традиційно оцінювання у закладах вищої освіти складається з поточного та підсумкового контролю знань, що знаходить відображення у формі контрольних робіт, заліків та екзаменів. Крім цього, значного поширення набувають тестові завдання як форма перевірки рівня засвоєних знань у процесі навчання. Ці форми контролю знань є важливою частиною методичного інструментарію викладача, однак в умовах змішаного навчання особливо значущим стає створення циклу зворотного зв'язку між учасниками навчального процесу.

В умовах активного використання таких форм навчання, як онлайн, офлайн і змішане навчання, важливого значення набуває питання ефективного застосування сучасних підходів до оцінювання знань здобувачів вищої освіти з урахуванням їхніх індивідуальних освітніх потреб, навчального поступу, а також розвитку таких компетентностей, як здатність до самонавчання, саморозвитку, самореалізації та самоконтролю. У зв'язку з цим, доцільно звернути увагу на можливість формування оцінювання як «оцінювання для навчання», що здатне забезпечувати визначення навчальних потреб здобувачів вищої освіти та адаптувати відповідно до цього навчальний процес.

Формувальне оцінювання як безперервний процес взаємодії учасників освітнього процесу щодо засвоєння навчального матеріалу, його коригування та адаптації відповідно до потреб навчальної аудиторії створює одну з передумов для успішного розвитку професійних компетентностей в здобувачів вищої освіти, для їх самоаналізу та мотивації до активнішої навчально-пізнавальної та науково-дослідної діяльності [1]. З огляду на значне різноманіття технік формування оцінювання, можна стверджувати, що кожна категорія технік має на меті сприяти в тій чи іншій мірі формуванню позитивного ставлення здобувачів вищої освіти до процесу пізнання та навчання (табл. 1).

Таблиця 1

**ЦІЛІ ТА ПЕРЕВАГИ ЗАСТОСУВАННЯ КАТЕГОРІЙ ТЕХНІК ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ
З ТОЧКИ ЗОРУ ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Назва категорії технік	Ціль категорії технік	Переваги застосування категорії технік
Усні	Формування в здобувачів вищої освіти позитивної самооцінки. Визначення емоційної атмосфери в групі	Розвивають здатність до аналізу та синтезу інформації. Спонукають до критичного та аналітичного мислення. Покращують метакогнітивні навички. Пришвидшують зворотній зв'язок
Візуальні	Формування в здобувачів вищої освіти позитивної самооцінки. Визначення рівня індивідуального та групового поступу в навчанні. Діагностика зон росту. Ідентифікація слабких місць в навчально-науковій діяльності. Визначення емоційної атмосфери в групі	Сприяють формуванню навичок синтезу та оцінювання інформації. Допомагають налагоджувати комунікаційну взаємодію та зворотній зв'язок. Полегшують розуміння помилок під час самооцінювання
Письмові	Мотивація здобувачів вищої освіти до подальшої навчально-наукової діяльності. Визначення рівня індивідуального та групового поступу в процесі навчання. Діагностика зон росту. Ідентифікація слабких місць в навчально-науковій діяльності	Сприяють розвитку критичного мислення, комунікації, креативності, мобільності, здатності до самоосвіти, толерантності, відповідальності за результати своєї діяльності. Формують вміння самостійно приймати рішення
Командна робота (робота в малих групах)	Мотивація здобувачів вищої освіти до подальшої навчально-наукової діяльності. Формування в здобувачів вищої освіти позитивної самооцінки. Визначення рівня індивідуального та групового поступу в навчанні. Діагностика зон росту. Ідентифікація слабких місць в навчально-науковій діяльності. Визначення емоційної атмосфери в групі	Забезпечують розвиток творчого потенціалу. Підвищують згуртованість учасників командної роботи. Дають можливість заощаджувати загальний час на виконання командних завдань. Сприяють ініціативності, обміну думками та спільному пошуку вирішення дискусійних питань

Джерело: формалізовано авторами на основі [2; 3]

Інформація, наведена в табл. 1, дає можливість стверджувати, що цілі основних категорій технік формувального оцінювання забезпечують виконання таких принципів формувального оцінювання, як:

- центрованість на здобувача освіти: пошук шляхів покращення та розвитку навчання;
- спрямовуюча роль викладача: наявність автономії та академічної свободи;
- оцінка роботи здобувача освіти, а не його особистості;
- наявність чітко визначених критеріїв оцінювання, що сформовані відповідно до цілей навчання;
- різностороння результативність, що стимулює здійснення самооцінювання здобувачами освіти;
- неперервність завдяки наявності швидкого зворотного зв'язку між здобувачами освіти та викладачем;
- опора на якісне викладання та високий професіоналізм викладача [4].

Таким чином, характер здійснення формувального оцінювання спонукає розвиток критичного мислення, конструктивної критики, відповідальності за результат навчання, самостійної роботи, а також стимулює ініціативність, креативність, творчий розвиток, навчально-пізнавальну активність здобувачів вищої освіти. Все це у комплексі створює підґрунтя для інтеграції різних характеристик особистості, як індивідуальних, так і професійних, у єдину систему компетентностей.

Література

1. Мілорадова Н.Е., Шевченко В.В. (2020). Компетентнісний підхід як методологічна основа дослідження професійної компетентності особистості. *Габітус*, 16, 233–237. DOI <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2020.16.38>
2. Daniel Asamoah, Masitah Shahrill, Siti Norhedayah Abdul Latif (2022). A Review of Formative Assessment Techniques in Higher Education During COVID-19. *The Qualitative Report*, 27, 475–487, <https://doi.org/10.46743/2160-3715/2022.5145>
3. Kathleen R. Brazeal, Tanya L. Brown, and Brian A. Couch (2016). Characterizing Student Perceptions of and Buy-In toward Common Formative Assessment Techniques. *CBE-Life Sciences Education* 15:ar73, 1–14, DOI: 10.1187/cbe.16-03-0133
4. Бажміна Е.А. (2020). Формувальне оцінювання: цілі, умови, принципи та структура. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького*, 4, 130–137. DOI 10.31651/2524-2660-2020-4-130-137

Іванова В.М.

*доктор наук з державного управління, к.е.н., професор кафедри
фінансово-економічної безпеки,
Національна академія
Служба безпеки України*

МІСЦЕ ЕКОНОМІЧНОЇ АНАЛІТИКИ В СИСТЕМІ ЗНАНЬ СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

На даний час перед вітчизняною системою державного управління постала проблема створення інноваційної теорії і практики державного управління національною безпекою, а отже, формування фахівців у сфері національної безпеки нової генерації, здатних мислити і діяти в умовах кризового стану суспільства та війни. Розв'язання цієї актуальної проблеми передбачає підготовку і перепідготовку фахівців у сфері забезпечення національної безпеки на основі реалізації концепції випереджальної освіти [1; 2]. Ця концепція спирається на прогностичну природу освіти й особливістю її реалізації є тривале визрівання освітніх процесів та довгостроковість їх дії на усі сфери суспільства, включаючи національну безпеку.